

Innst. O. nr. 43

(2007-2008)

Innstilling til Odelstinget fra justiskomiteen

Ot.prp. nr. 22 (2007-2008)

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i lov om kredittkjøp m.m. (frarådingsplikt)

Til Odelstinget

1. SAMMENDRAG

1.1 Hovedinnholdet i proposisjonen

Etter gjeldende rett er långivere underlagt en frarådingsplikt dersom lånet faller inn under finansavtalelovens virkeområde. Dersom långiveren før det inngås en låneavtale med en forbruker eller lånet utbetales til denne må anta at økonomisk evne eller andre forhold på låntakerens side tilsier at denne alvorlig bør overveie å avstå fra å ta opp lånet, skal långiveren skriftlig underrette låntakeren om dette. Gjør långiveren ikke det, kan låntakerens forpliktelser lempes for så vidt dette finnes rimelig. I proposisjonen foreslår departementet at det etter mønster av finansavtaleloven gis en regel om frarådingsplikt i kredittkjøpsloven. Etter departementets syn tilsier sammenhengen i regelverket at de samme regler bør gjelde for kreditt som reguleres av kredittkjøpsloven, som for lån som reguleres av finansavtaleloven, i den grad ikke særtrekk ved de ulike kredittsituasjonene tilsier forskjellige regler.

I kapittel 2 i proposisjonen redegjøres det for bakgrunnen for lovforslaget. I kapittel 3 gis det en oversikt over kredittkjøpslovens og finansavtalens någjeldende regler.

1.2 Departementets merknader til en del hovedspørsmål

1.2.1 *Bør det innføres en bestemmelse om frarådingsplikt i kredittkjøpsloven?*

Det gjelder i dag ingen lovfestet frarådingsplikt ved ytelse av kreditt som reguleres av kredittkjøpsloven. Banklovkommisjonen går enstemmig inn for at det etter mønster av finansavtaleloven gis en bestemmelse om frarådingsplikt også i kredittkjøpsloven. Etter Banklovkommisjonens syn taler blant hensynet til sammenhengen i regelverket for at det gis en slik regel. Etter kommisjonens syn vil en frarådingsplikt også kunne bidra til at forbrukere ikke tar opp kreditt som de kan få vansker med å betale tilbake.

Departementet foreslår at det gis en regel om frarådingsplikt for kreditt som reguleres av kredittkjøpsloven. Departementet viser til at Banklovkommisjonen enstemmig har gått inn for dette, og at forslaget har fått bred støtte i høringen. Departementet er kommet til at det er hensiktsmessig at frarådingsplikten kommer til uttrykk i en egen bestemmelse i loven. Dette er også systemet i finansavtaleloven. Departementet er enig med Banklovkommisjonen i at det er naturlig og hensiktsmessig at frarådingsplikten bare skal gjelde der det er tale om kreditt som ytes til forbrukere, det vil si at kreditt som ytes til næringsdrivende, faller utenfor.

1.2.2 *For hvilke kredittavtaler bør en frarådingsplikt gjelde?*

I proposisjonen er det vist til Banklovkommisjonens gjennomgåelse av de ulike kredittformene som reguleres av kredittkjøpsloven. Et særtrekk ved enkelte av kredittformene er at man står overfor et trepartsforhold, det vil si at forbrukerens kjøp av en vare eller tjeneste hos en selger eller tjenestetilbyder fi-

nansieres av en tredjeperson (en kredittyter). Ved slike kredittformer oppstår det enkelte særlige spørsmål om hvem frarådingsplikten skal påhvile - kredittyter, selger eller begge.

Justisdepartementet ba i høringsbrevet særlig om høringsinstansenes syn på om frarådingsplikten bør begrenses til enkelte kreditttyper eller kredittavtaler, eller om man på andre måter bør begrense virkeområdet for en eventuell bestemmelse om frarådingsplikt. Etter departementets syn gjør forbrukerens behov for beskyttelse ved inngåelse av en kredittavtale seg - iallfall som et utgangspunkt - gjeldende for alle kredittypene. Dette taler for at frarådingsplikten bør gjelde ved inngåelse av alle typer kredittavtaler som reguleres av loven. Departementet antar at det vil kunne være en viss konkurranse mellom tilbydere av ulike former for kreditt. Også hensynet til like konkurransebetingelser tilbyderne imellom tilsier derfor at frarådingsplikten bør gjelde generelt.

I likhet med Banklovkommisjonen går departementet derfor inn for at det bør gjelde en frarådingsplikt ved inngåelse av alle typer kredittavtaler etter kredittkjøpsloven. Etter departementets syn er det grunn til å peke på at frarådingsplikten i første rekke er gitt for å verne forbrukeren - selv om den indirekte også kan innebære at kredittytere lider mindre tap på sine utlån. Når det gjelder leietilfellene i kredittkjøpsloven, kan departementet ikke se at det er grunn til å gi forbrukeren mindre beskyttelse dersom det også i slike tilfeller kan være aktuelt med en frarådingsplikt. Departementet går på denne bakgrunn inn for at det bør gjelde en frarådingsplikt også for leie av løsøre der leietakeren ikke skal bli eier eller ha rett til å bli eier.

1.2.3 Hvem bør være underlagt en frarådingsplikt?

Et særtrekk ved kreditt som reguleres av kredittkjøpsloven, er som sagt at man i en del tilfeller står overfor det man kan kalle et trepartsforhold. Det vil si at man på den ene siden har en forbruker og på den andre siden har en selger og en kredittyter. Ved slike kredittformer oppstår det enkelte særlige spørsmål om hvem frarådingsplikten skal påhvile - kredittyteren, selgeren eller begge.

I høringsbrevet ba Justisdepartementet særlig om høringsinstansenes syn på spørsmålet om selgeren bør være underlagt en frarådingsplikt også i tilfeller der selgeren ikke medvirker ved inngåelse av en kredittavtale, men kun mottar betaling på grunnlag av en kredittavtale forbrukeren tidligere har inngått med en kredittyter (typisk en avtale om kredittkort).

Som det fremgår av det som er sagt foran, går departementet inn for at det bør gjelde en frarådingsplikt for alle kredittformer som reguleres av kredittkjøpsloven. Spørsmålet er da om selgeren, der denne

ikke også er kredittyter, bør ha en frarådingsplikt. Etter departementets syn kan det her være hensiktsmessig å skille mellom to situasjoner.

Den første situasjonen er der selgeren ikke har noen befatning med inngåelsen av kredittavtalen, men på et senere tidspunkt selger en gjenstand til kjøperen, som betaler i henhold til den allerede inngåtte kredittavtalen (typisk en kredittkortavtale). Den andre situasjonen er der selgeren er involvert i prosessen rundt selve kredittopptaket, for eksempel der det er selgeren som mottar kredittsøknaden.

Banklovkommisjonen foreslår at selgeren skal ha en frarådingsplikt også der han eller hun mottar betaling på bakgrunn av en allerede inngått kredittavtale. Departementet går ikke inn for en regel om dette. Departementet viser til at det har kommet betydelige innvendinger mot forslaget i høringen. Flere høringsinstanser har pekt på at forslaget er uklart og vil være vanskelig å praktisere.

Når det gjelder spørsmålet om selgeren bør ha en frarådingsplikt i situasjoner der selgeren medvirker ved inngåelsen av kredittavtalen, er det noe delte oppfatninger blant høringsinstansene. Departementet følger likevel opp forslaget i høringsbrevet på dette punkt.

1.2.4 Innholdet i og utformingen av en frarådingsplikt

Banklovkommisjonen viser til at frarådingsplikten etter finansavtaleloven inntreder dersom långiveren "må anta" at økonomisk evne eller andre forhold på låntakerens side tilsier at denne alvorlig bør overveie å avstå fra å ta opp lånet. Banklovkommisjonen foreslår samme aktsomhetskrav for en frarådingsplikt i kredittkjøpsloven.

Etter departementets syn viser Banklovkommisjonens gjennomgåelse av praksis knyttet til finansavtaleloven at bestemmelsen for frarådingsplikt fungerer tilfredsstillende. Praksis fra Banklagenemnda synes å ha utviklet visse nærmere retningslinjer for hva som skal til for at frarådingsplikten inntreder. Etter departementets syn er det derfor et naturlig utgangspunkt at man - når man skal gi en bestemmelse om frarådingsplikt i kredittkjøpsloven - utformer bestemmelsen på tilsvarende måte. Dette kan også være hensiktsmessig av hensyn til den videre rettsutviklingen. Departementet foreslår derfor at bestemmelsen utformes etter mønster av finansavtaleloven.

Når det gjelder tidspunktet for frarådingsplikten, er departementet enig med Banklovkommisjonen i at plikten bør gjelde frem til det tidspunkt salgstingen er overgitt til forbrukeren. Det vil si at forhold som inntreder etter at kredittavtalen er inngått, men før salgstingen er overgitt til forbrukeren, kan gi grunnlag for en frarådingsplikt. Departementet antar imidlertid at dette bare unntaksvis vil være tilfellet. Dersom kre-

ditten ytes av andre enn selgeren, og forbrukeren har inngått en bindende avtale med selgeren, kan det muligens bli spørsmål om frarådingen får noen betydning for kjøpsavtalen. Etter departementets syn er det mye som taler for at forbrukeren etter omstendighetene da vil kunne påberope seg at frarådingen er en bristende forutsetning for kjøpsavtalen.

Når det gjelder kunnskap om forbrukerens økonomiske evne, viser departementet til det Banklovkommisjonen uttaler om at vurderingsstandarder må kunne tilpasses de ulike kredittsituasjonene, og at den nærmere vurderingen vil måtte bero på den tiden som er tilgjengelig samt størrelsen på den kreditten det er aktuelt å innvilge. Departementet slutter seg til synspunktet. Det nærmere innholdet i dette må uansett skje gjennom utvikling av praksis.

1.2.5 *Virkinger av brudd på frarådingsplikten*

I høringsbrevet ga departementet uttrykk for at det - når man skal vurdere virkninger ved brudd på frarådingsplikten - kan være hensiktsmessig å skille mellom inngåelse av en kredittavtale og en eventuell avtale om kjøp av en vare eller tjeneste på bakgrunn av en allerede inngått kredittavtale. Det ble i den forbindelse pekt på at det var vanskelig å se grunnlaget for å la avtalen mellom forbrukeren og selgeren eller tjenestetilbyderen bortfalle eller lempes som følge av manglende fraråding ved inngåelse av kredittavtalen.

Banklovkommisjonen mener at det er naturlig og hensiktsmessig at frarådingsplikten ikke er en gyldighetsregel, men en lempingsregel. Departementet antar at kommisjonen med dette mener at det er mer hensiktsmessig at bestemmelsen gir en skjønnsmessig lempingsadgang, enn at avtalen automatisk skal bortfalle i sin helhet.

Etter departementets syn viser Banklovkommisjonens gjennomgåelse av praksis knyttet til finansavtaleloven at vurderinger ved brudd på frarådingsplikten synes å fungere tilfredsstillende. Etter departementets syn er det derfor et naturlig utgangspunkt at sanksjonen ved brudd på en bestemmelse om frarådingsplikt i kredittkjøpsloven, er den samme.

Sanksjonen etter finansavtaleloven ved brudd på frarådingsplikten, er at låntakerens forpliktelser kan lempes for så vidt dette finnes rimelig. Bestemmelsen gir anvisning på en konkret og skjønnsmessig lempingsvurdering. Lempingen vil kunne skje på ulike måter, for eksempel ved at restfordringen reduseres, renten reduseres eller bortfaller, nedbetalingstiden forlenges eller ved en kombinasjon av flere elementer. I likhet med Banklovkommisjonen går departementet inn for at sanksjonen ved brudd på frarådingsplikten etter kredittkjøpsloven bør være lemping. Lemping vil gjøre det mulig å komme frem til en løsning som er rimelig i det konkrete tilfellet. Regelen vil dermed være mer fleksibel enn en regel om

at avtalen automatisk faller bort i sin helhet. Lemping vil også være til fordel for forbrukeren som i mange tilfeller vil kunne se seg tjent med at avtalen består, men med andre vilkår.

1.3 **Økonomiske og administrative konsekvenser**

Departementet er enig med Banklovkommisjonen i at forslaget neppe vil ha særlige økonomiske eller administrative konsekvenser for det offentlige.

Departementet er også enig med Banklovkommisjonen i at det ventelig vil være tale om mindre kostnader for kredittyttere og selgere. Departementet viser i den forbindelse til at det nylig har vært foretatt en kartlegging av økonomiske kostnader som følge av informasjonskrav i regelverk under Justisdepartementet. Kostnadene forbundet med frarådingsplikten beløper seg til om lag 4,4 millioner kroner. Det er med andre ord tale om et nokså beskjedent beløp, som uansett må veies mot den samfunnsmessige nytten av lovforslaget. Departementet peker på at frarådingsplikten kan lede til en noe mer restriktiv utlånspraksis, slik at kredittyttere lider mindre tap. Videre kan det pekes på at det vil være samfunnsøkonomisk gunstig at forbrukere som ikke vil kunne betjene en kreditt, ikke tar opp denne. Dersom forbrukeren som følge av kredittopptaket får betalingsproblemer, kan det påføre samfunnet kostnader knyttet til økonomisk rådgiving, gjeldsordninger og økonomiske støttetiltak.

2. **KOMITEENS MERKNADER**

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Anne Marit Bjørnflaten, Thomas Breen, Ingrid Heggø og Hilde Magnusson Lydvo, fra Fremskrittspartiet, Jan Arild Ellingsen, Solveig Horne og Thore A. Nistad, fra Høyre, Elisabeth Aspaker og André Oktay Dahl, og fra Sosialistisk Venstreparti, Akhtar Chaudhry, er fornøyd med det lovforslaget som er framlagt vedrørende frarådingsplikt.

Bør det innføres en bestemmelse om frarådingsplikt i kredittkjøpsloven?

Komiteen støtter at det nå blir innført en lovbestemmelse om frarådingsplikt i kredittkjøpsloven, på lik linje med bestemmelsen i finansavtaleloven. Komiteen vil påpeke at innføring av denne lovbestemmelsen kan bidra til at forbrukere avstår fra å oppta kreditt som de kan få vansker med å betale tilbake. Komiteen mener at det er viktig å iverksette tiltak som hindrer flere gjelds ofre.

Komiteen støtter også at plikten skal gjelde kreditt som ytes til forbrukere og at næringsdrivende faller utenfor.

Før hvilke kredittavtaler bør en frarådingsplikt gjelde?

Komiteen er enig med departementet i at frarådingsplikten bør gjelde ved inngåelse av alle typer kredittavtaler som faller inn under loven, da dette vil være oversiktlig og helhetlig. Utgangspunktet for innføring av en frarådingsplikt i kredittkjøpsloven er å beskytte forbrukeren, samtidig som det også vil lide mindre tap på sine utlån.

Komiteen er enig i at frarådingsplikten også bør gjelde for leie av løsøre der leietaker ikke skal bli eier eller ha rett til å bli eier, ut ifra begrunnelsen om at det ikke her er grunn til å yte forbrukeren mindre beskyttelse. Komiteen er også enig i at det ikke bør skilles mellom kreditt som gis ved personlig kontakt eller ved fjernsalg.

Hvem bør være underlagt en frarådingsplikt?

Komiteen har merket seg at det er et særtrekk ved kreditt som reguleres av kredittkjøpsloven, at det i noen tilfeller gjør seg gjeldende et trepartsforhold bestående av forbruker, selger og kredittytter. Skal frarådingsplikten gjelde kredittytteren, selgeren eller begge?

Komiteen viser til at departementet mener det er hensiktsmessig å skille mellom to situasjoner i tilfeller der selgeren ikke også er kredittytter:

1. Der selgeren ikke har noen befatning med inngåelsen av kredittavtalen, men på et seinere tidspunkt selger en gjenstand til kjøperen, som betaler i henhold til den allerede inngåtte kredittavtalen (typisk en kredittkortavtale).
2. Den andre situasjonen er der selgeren er involvert i prosessen rundt selve kredittopptaket, for eksempel der det er selgeren som mottar kredittsøknaden.

Komiteen har merket seg at Banklovkommissjonen foreslår at selgeren skal ha en frarådingsplikt også der han eller hun mottar betaling på bakgrunn av en allerede inngått avtale. Komiteen har merket seg at Banklovkommissjonens begrunnelse for dette er at selgeren i enkelte tilfeller vil være like nært in-

volvert som kredittytteren til å oppdage situasjoner som har oppstått hos kjøper etter avtaleinngåelse, og som er forhold som tilsier at forbrukeren bør unngå ytterligere kreditt til tross for at det ligger innenfor rammene av den allerede inngåtte avtalen. Komiteen støtter departementet i ikke å gå inn for en regel om dette, og viser til at høringssvarene som er innkommet peker på at forslaget er uklart og at det vil være vanskelig å praktisere.

Innholdet i og utformingen av en frarådingsplikt

Med utgangspunkt i at frarådingsplikten i finansavtaleloven fungerer bra, har komiteen ikke motforestillinger mot å innføre liknende bestemmelse i kredittkjøpsloven. Komiteen støtter derfor departementet i at plikten i kredittkjøpsloven bør utformes på tilsvarende måte som i finansavtaleloven.

Når det gjelder tidspunktet for frarådingsplikten, er komiteen enig i at denne bør gjelde fram til det tidspunkt salgstingen er overgitt til forbrukeren. Dette innebærer at forhold som inntreffer etter at kredittavtalen er inngått, men før salgstingen er overgitt til forbrukeren, kan gi grunnlag for en frarådingsplikt.

Virkninger av brudd på frarådingsplikten

Komiteen er enig med Banklovkommissjonen i at frarådingsplikten ikke er en gyldighetsregel, men en lempingsregel. Departementet oppfatter dette slik at det er mer hensiktsmessig at bestemmelsen gir en skjønnsmessig lempingsadgang, enn at avtalen automatisk skal bortfalle i sin helhet. Det vises til Banklovkommissjonens gjennomgåelse av praksis knyttet til finansavtaleloven, og at brudd på frarådingsplikten her synes å fungere tilfredsstillende. Derfor bør brudd i kredittkjøpsloven vurderes på samme måte.

Komiteen har merket seg at lempingen vil kunne skje på ulike måter, som for eksempel at restfordring reduseres, renten reduseres eller bortfaller, nedbetalingstiden forlenges eller ved en kombinasjon av flere elementer.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Komiteen har merket seg at kostnadene ved en frarådingsplikt etter gjeldende rett til sammenlikning utgjør ca. 4,4 mill kroner. Komiteen er enig i at dette må anses som et beskjedent beløp, som uansett må veies mot den samfunnsmessige nytten av lovforslaget.

3. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Odelstinget til å gjøre slikt

vedtak til lov

om endringer i lov om kredittkjøp m.m.
(frarådingsplikt)

I

I lov 21. juni 1985 nr. 82 om kredittkjøp m.m. gjøres følgende endringer:

I kapittel II under avsnittet «Forbrukerkredittkjøp» skal § 9 a lyde:

§ 9 a Frarådingsplikt

Dersom kredittyteren før det inngås avtale om kreditt etter loven her eller før salgstingen er overgitt til forbrukeren, må anta at forbrukerens økonomiske evne eller andre forhold på forbrukerens side tilsier

at han eller hun alvorlig bør overveie å avstå fra å ta opp kreditten eller fra å gjennomføre kredittavtalen, skal kredittyteren skriftlig underrette forbrukeren om dette. Gjør kredittyteren ikke det, kan forbrukerens forpliktelser lempes for så vidt dette finnes rimelig. Første og annet punktum gjelder tilsvarende for selgeren dersom han eller hun opptrer på vegne av kredittyteren.

§ 27 a bokstav i, j, k og l skal lyde:

- i) § 9 a (om frarådingsplikt),*
- j) § 10 (om avregning av gjeldsposter),*
- k) § 11 (om forbrukerens rett til å betale før forfall) og*
- l) § 12 (om forbrukerens plikt til å betale før tiden).*

§ 29 nytt annet ledd skal lyde:

§ 9 a om frarådingsplikt gjelder tilsvarende ved avtaler om forbrukerleie.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

Oslo, i justiskomiteen, den 8. april 2008

Anne Marit Bjørnflaten
leder

Akhtar Chaudhry
ordfører

